

Uniwersytet Komisji
Edukacji Narodowej
w Krakowie

СУСПІЛЬСТВО ВЕТЕРАНІВ: СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРО ВЕТЕРАНІВ У ВОЄННІЙ УКРАЇНІ

к.соц.н. Людмила Юзва

ПЕРІОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ

■ ВЕТЕРАНИ ІІ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Дослідження, що зосереджені на досвіді ветеранів Другої світової війни. Здебільшого історичні та антропологічні дослідження. Проте зустрічаються й соціальні порівняльні (з сучасними реаліями) дослідження.

■ ВЕТЕРАНИ АТО/ ООС

Дослідження, проведені після військового вторгнення Росії в Україну у 2014 році. Широкий спектр досліджень, значна частка серед яких – саме соціологічні дослідження.

■ ВЕТЕРАНИ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Дослідження, здійснені після 24 лютого 2022 року. Видима тенденція на зростання кількості соціологічних та соціально-політичних досліджень, які включають ветеранську проблематику.

ЕКСПЛІКАЦІЯ ВETERANІВ

SeeD та **ПРООН в Україні** у звіті «Повернення додому: Розуміння перспектив ветеранів в Україні після 24 лютого 2022 року» (2023) провели опитування серед ветеранів, визначених як особи, які наразі не перебувають на службі, але брали участь у бойових діях після 24 лютого 2022 року.

У дослідженні «Шлях ветерана» (**Veteran Hub**, 2023) ветеран визначається як особа, яка брала участь у бойових діях у російсько-українській війні з 2014 року по сьогодні на території України. Глибинні інтерв'ю були проведені у період з липня 2021 року до лютого 2022 року. В іншому дослідженні Veteran Hub ветеранами називають осіб, які захищали Україну в зоні АТО/ООС з квітня 2014 року, а також тих, хто захищав країну внаслідок повномасштабного вторгнення Росії і проходив службу в силах безпеки та оборони з лютого 2022 року.

01

02

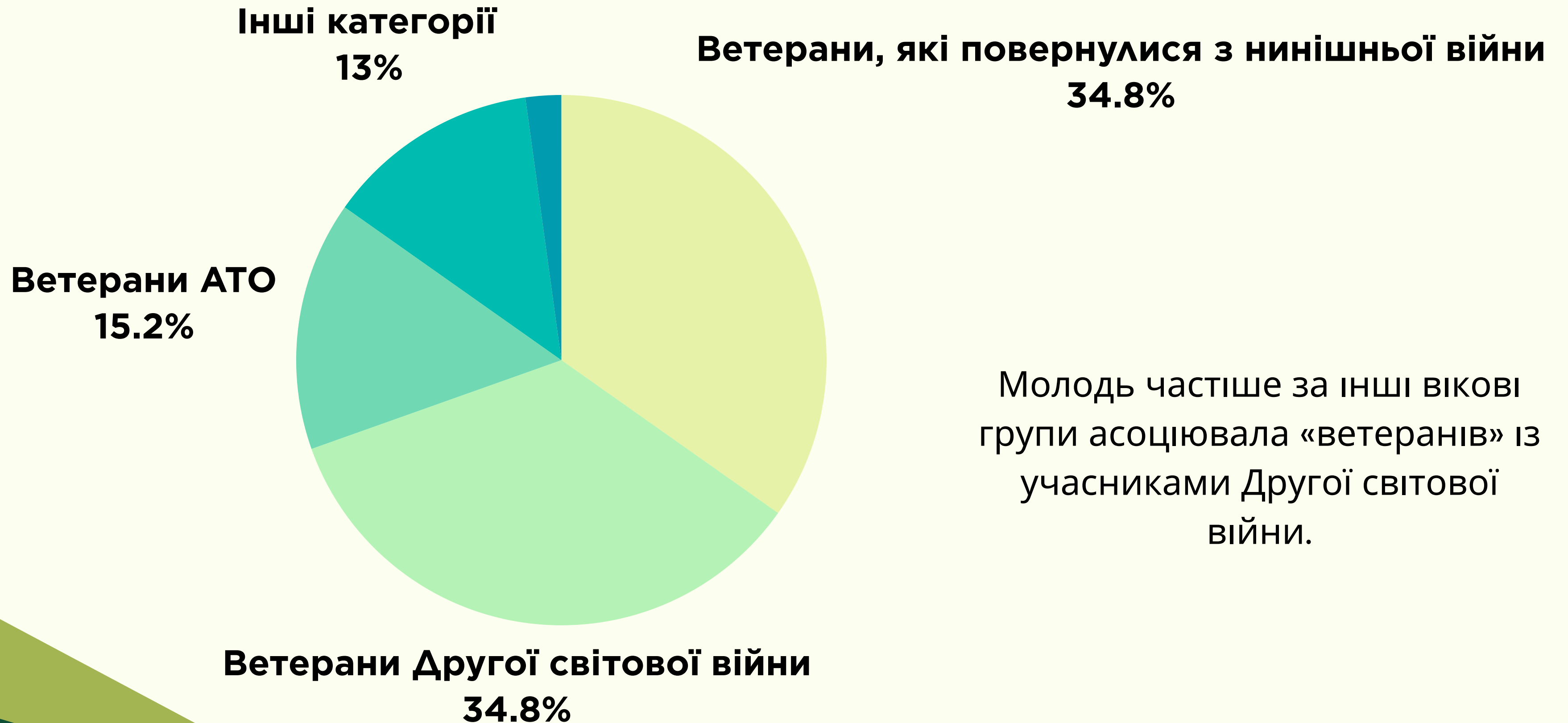
03

04

27-ма хвиля моніторингового дослідження «Образ ветеранів в українському суспільстві» (березень 2024), проведеного соціологічною групою **«Рейтинг»** за ініціативи Українського ветеранського фонду – респондентів (населення України) запитували про їхнє ставлення до різних груп ветеранів і військових.

Примітним є дослідження аналітичного центру **Cedos** спільно з **Центром прав людини «Принцип»**, де автори називають ветеранами осіб, які передусім мають бойовий досвід, проте наголошують, що ця категорія може включати людей незалежно від того, чи отримали вони офіційний статус учасника бойових дій.

КОГО РЕСПОНДЕНТИ АСОЦІЮЮТЬ З «ВЕТЕРАНАМИ ВІЙНИ» («РЕЙТИНГ», СЕРПЕНЬ 2022)

Молодь частіше за інші вікові групи асоціювала «ветеранів» із учасниками Другої світової війни.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЇ

01

Дослідження ветеранів здебільшого проводяться з використанням якісних методів, таких як фокус-групові дискусії та глибокі інтерв'ю.

02

У кількісних і якісних дослідженнях нерідко відбір респондентів здійснюється через мережі контактів з організаціями, що працюють із ветеранами. Оскільки ця група є чутливою, набір учасників може бути складним і потребувати персоналізованих підходів.

03

Практика якісних досліджень виходить за межі класичних методів якісної соціології — дослідники також застосовують етнографічні методи та різні підходи до моніторингу. Ще одним ефективним методом є експертні інтерв'ю, які часто використовуються.

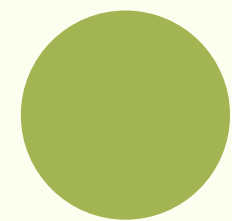
МОНІТОРИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ГРУПИ «РЕЙТИНГ» (БЕРЕЗЕНЬ 2024)

96% українців довіряють (повністю або частково) ветеранам АТО, які зараз знову воюють, а також Збройним Силам України (**95%**).

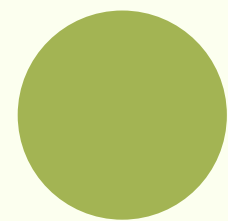
64% населення України вважають, що держава не виконує або швидше не виконує своїх зобов'язань перед ветеранами російсько-української війни. Від 2022 року спостерігається зростання цієї позиції.

ОПИТУВАННЯ ВЕТЕРАНІВ І ЗАГАЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЩОДО ЇХНЬОГО БАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ, ПОТРЕБ ВЕТЕРАНІВ ТА БАР'ЄРІВ ДЛЯ РЕІНТЕГРАЦІЇ (**SEED** ТА ПРООН, 2023)

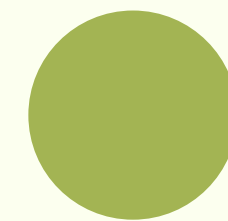
ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ

- Ветерани демонструють **нижчий рівень довіри** до центральних і місцевих органів влади, поліції та Міністерства реінтеграції, ніж все населення.
- Ветерани мають вищу **готовність до політичного насильства**, ніж загальне населення.

СУСПІЛЬНІ АСПЕКТИ

- Ветерани **частіше вважають корупцію поширеною** і менш толерантні до неї.
- Ветерани, як і все населення виявляють **помірний оптимізм щодо майбутнього** України: 56% вважають, що наступне покоління житиме краще.

ПСИХО-СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

- **Рівень депресії та тривожності не відрізняється** між ветеранами та всім населенням.
- Ветерани з інвалідністю або пораненнями, отриманими внаслідок війни, **рідше мають поточне працевлаштування** порівняно з ветеранами без поранень, пов'язаних із війною (46% проти 67%).

МАЛОПРЕДСТАВЛЕНІ ГРУПИ

68 тисяч жінок в ЗСУ

від 50 до 100 тисяч осіб, лише
300 проактивних

ЖІНКИ

- відсутність належного спорядження для жінок
- сексуалізація та гендерно обумовлена дискримінація в армії
- нерівні можливості кар'єрного зростання для чоловіків і жінок у сфері безпеки та оборони
- необхідність розробки спеціальної «дружньої до жінок» ветеранської політики

У 2015 році Т. Марценюк та інші дослідили роль жінок в АТО. Дослідження стосувалось гендерних аспектів участі жінок в армії, зокрема, правових питань їхньої участі в АТО, гендерного поділу праці, побутових та медичних проблем, з якими вони стикалися.

ЛГБТК+

У 2019 році ГО «Точка опори» провела якісне дослідження досвіду ЛГБТК+ військових. Основні висновки:

- мотиви (де)мобілізації не відрізнялися між ЛГБТК+ і гетеросексуальними військовими
- подвійна негативна стигматизація ЛГБТК+ військових, які служили в АТО (відчували ворожість як від цивільного населення, так і від військових)
- сексизм серед військових
- деякі військові не були готові служити поруч з відкритими ЛГБТК+ людьми.
- «правильний ЛГБТК+ військовий» = закритий ЛГБТК+ військовий

ОБРАЗ ВІЙСЬКОВИХ В СОЦМЕРЕЖАХ

**“Образ українських воїнів у соціальних мережах”
(Г О «CAT-UA» на замовлення USAID, 2024)**

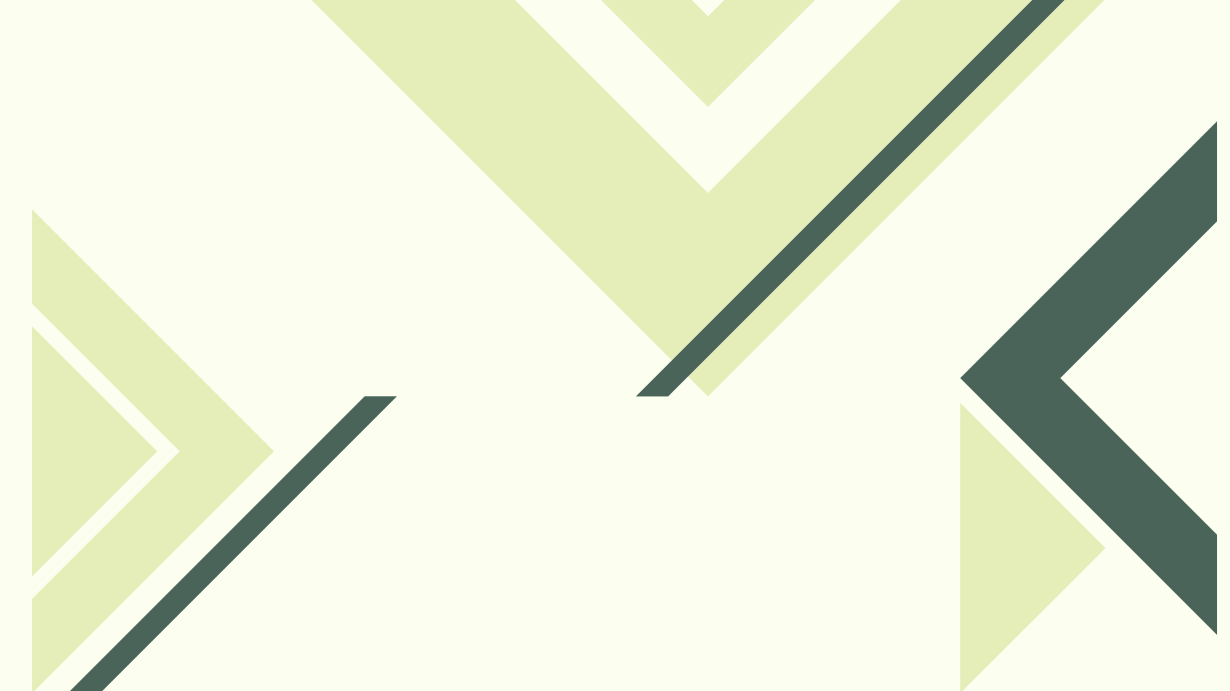
Кількісний аналіз. Вибірка повідомлень у межах проукраїнського сегменту соціальних мереж (Facebook, Twitter, YouTube, Telegram, Instagram, TikTok) з 24 лютого 2022 по 15 листопада 2024. для яких було визначено основні меседжі. З усього масиву, що становив 47 632 публікацій, випадковим чином було відібрано 1500 повідомлень, з яких релевантними виявилися 883.

Левову частку уваги отримують чинні військові під час бойових завдань, контенту про ветеранів або бійців у відпустках суттєво менше. Вкрай незначним є підкреслення фінансової мотивації служити (передусім у вакансіях, а не в розповідях від самих бійців чи про бійців). Про загрозу пишуть цивільні критики процесів мобілізації

(Частка від кількості дописів)

ТО ХТО Ж ВОНИ?

герой

герой України, захисник, ветеран АТО, доброволець, молодий, оборонець Маріуполя, бандити в законі, Герой України, бидло, били людину

два роки в полоні, воюють на найжорсткіших напрямках, справжній сміливець, самогубство у відчаї, спортивний, приклад стійкості, незламності та цілеспрямованості, сини добровольця, рятував побратимів, здатні виконувати задачі, врятував цивільних, багато посміхався, вічна пам'ять, мобілізований, брати по зброї, ціна війни, підірвав собою міст, довіра, сильні, отримують важкі поранення, ультрас, патріоти, професійні воїни, гордість, гарні хлопці, наступ, справжні герої, втратив зір, гідність, вправні військові, гордість нації, білорус, хоробрі, полонені, віддав життя, багатодітний батько, плечем до плеча, незламні, вірний присязі, краса, стійкий та мужній Герой, нагороджений орденом, подарували новий день, коханий, відважний, земляк, професіонали, тренер, скрипаль, гуманні захисники Азовсталі, хлопці, мужні, ветеран АТО, гуманні військові, талановиті, лють рухає зброєю, легендарний, доброволець, іноземець, любив Україну, наш захисник, з перших днів на війні, успіхи героїні, били людину, найкращий льотчик, освічені й розумні воїни, справжній патріот, втрачаємо найкращих, герої не вмирають, патріот, Генерал, загинув за Україну, віддані, кіборг, посмертно нагороджений, наша гордість, любив життя, героїчно пережив полон, наші найкращі переговорники, відзнаки, врятував побратима, незламний захисник, безстрашний воїн, герой-футболіст

■ Позитивні чи нейтральні характеристики

■ Негативні характеристики

ДЯКУЮ

- +380674402134
- luydmilay@ukr.net
- 03182, Kyiv, Ukraine

